

Piotr Kowolik

"Ortografia i interpunkcja w nauczaniu szkolnym i samokształceniu z ćwiczeniami", Edward Polański, Ewa Dereń, Adam Rychlik, Kraków 2011 : [recenzja]

Nauczyciel i Szkoła 1 (49), 140-142

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piotr KOWOLIK

Górnślaska Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Kardynała Augusta Hlonda
w Mysłowicach

Recenzja książki: Edward Polański, Ewa Dereń,
Adam Rychlik, Ortografia i interpunkcja
w nauczaniu szkolnym i samokształceniu
z ćwiczeniami,

Kraków 2011, Wydawnictwo Petrus, ss. 328.

Język polski nie jest łatwy. Nawet osoby o wysokim statusie naukowym nie-raz zastanawiają się, gdzie postawić przecinek. Traumatycznym wspomnieniem szczególnie uczniów było pisanie dyktand oraz wypracowań, gdzie często „roilo” się od błędów podkreślanych na czerwono.

Autorzy niniejszej książki napisali znakomitą, nowoczesną, podbudowaną współczesną psychologią i uniwersalnymi ujęciami kantonalnymi ortografię, adresowaną do szerokiego grona odbiorców o różnym stopniu kompetencji ortograficznych i interpunkcyjnych.

Żeby poprawnie pisać, należy opanować zasady ortografii. Jej znajomość nabiera dużego znaczenia we współczesnym życiu, szczególnie w czasach szybkiego przyrostu informacji percypowanej wizualnie.

Poprawnie zapisany tekst pod względem ortograficznym wpływa na tempo czytania i ułatwia zrozumienie sensu zarówno poszczególnych jednostek składowych, jak i całego tekstu.

Recenzowana praca składa się z ośmiu części, poprzedzonych słowem od Autorów, a zamkniętych wykazem pozycji bibliograficznych i przypisami.

Część I – *Główne wiadomości o polskiej ortografii* (s. 13–94) otwierają rozważania o polskiej ortografii w rozwoju historycznym już od XII–XIII wieku (Jakub Parkoszowic, Stanisław Zaborowski, Stanisław Murzynowski, Jan Kochanowski, Łukasz Górnicki, Grzegorz Knapski, Onufry Kopczyński, Alojzy Feliński, Adam Kryński).

Kolejną zaprezentowano zasady ortografii p[olskiej i wynikające z nich wnioski dydaktyczne (zasada fonetyczna, morfologiczna, historyczna, konwencjonalna). W dalszej części omówione zostały reguły ortograficzne i odpowiadające im ćwiczenia – pisownia *ó* i *u*, *rz* i *ż*, *ch* i *h* oraz dyktanda zawierające trudności ortograficzne. Dalej pisownia *em*, *en*, *om*, *on*, *i*, *j* po spółgłoskach i samogłoskach.

Dalej omówione zostały wraz z przykładami zasady użycia wielkich i małych liter; pisownia przyimków z różnymi częściami mowy; nie z różnymi częściami

mowy; pisownia cząstki *-by*; partykuł; pisownia połączeń *ge, gie, ke, kie, gę* i *gię*; przedrostków, zakończeń, pisownia skrótów i skrótowców.

Część 2 – *Główne wiadomości o polskiej interpunkcji* (s. 97–127) – skupia uwagę Czytelnika na zarysie rozwoju polskiej interpunkcji od Onufrego Kopczyńskiego do 1935 roku. Kolejno scharakteryzowano zasady polskiej interpunkcji (kropka, średnik, przecinek, dwukropek, myślnik [pauza], wielokropek, znak zapytania [pytajnik], wykrzyknik, nawias i cudzysłów). Część tę zamykają przykłady ćwiczeń interpunkcyjnych – utrwalających, sprawdzających dla klas I–III.

Część 3 – *Błędy w pisaniu* (s. 131–147) – przybliży typologie i przyczyny powstawania błędów; sposoby zapobiegania błędom w pisowni i problem poprawy błędów.

Część 4 – *Czynniki warunkujące tempo przyswajania ortografii i interpunkcji przez uczniów* (s. 151–155). Determinanty sprawności ortograficznej uczniów różnorodne. W zależności od środowiska, z jakiego dziecko pochodzi, oraz etapu kształcenia inne czynniki mają znaczący wpływ na poziom poprawności ortograficznej ucznia. Wyniki badań wielu Autorów wskazują na potrzebę uczenia ortografii różnymi metodami oraz uwzględniania w pracy wielu determinant, jak również jednoczesnego angażowania kilku zmysłów (tablice ortograficzne, praca ze słownikiem ortograficznym).

Część 5 – *Nowoczesne ujęcie dydaktyki ortografii i interpunkcji* (s. 159–199). Autorzy zaprezentowali różnorodne formy ćwiczeń ortograficznych, takie jak: przepisywanie, pisanie z pamięci, pisanie ze słuchu – dyktanda wprowadzające, utrwalające, swobodne i twórcze, pisanie z komentowaniem. Całość wzbogacona została przykładami ćwiczeń, programami i ćwiczeniami komputerowymi (edukacyjnymi, dydaktycznymi i narzędziowymi) oraz ćwiczeniami z zakresu integracji międzyprzedmiotowej i wewnątrzprzedmiotowej).

Część 6 – *Kształcenie ortograficzno-interpunkcyjne na poziomie wczesnoszkolnym. Ćwiczenia utrwalające* (s. 203–272). Program nauczania języka polskiego na etapie klas początkowych łączy nauczanie ortografii z całokształtem nauczania języka polskiego, a więc z tematyką szkolną, pozaszkolną, literacką, pozaliteracką, gramatyką oraz formami wypowiedzi pisemnych. Uwaga Czytelnika skupiona jest na treściach ortograficznych i interpunkcyjnych, nauczaniu ortografii, rodzajach ćwiczeń ortograficznych i propozycjach opracowania wybranych ortografów.

Część 7 – *Indywidualna praca ucznia. Wdrażanie do samokształcenia* (s. 275–289). Analiza błędów poszczególnych uczniów wskazuje, że ich potrzeby dydaktyczne są bardzo zróżnicowane. Nauczyciel powinien wykazać się elastycznością podejścia i dostosowywać działania dydaktyczne w zakresie ortografii do wyjątkowo zróżnicowanych potrzeb uczniów.

Część 8 – *Ortografia i interpunkcja na poziomie ponadgimnazjalnym. Materiał do pracy samodzielnej* (s. 293–319). W tej części zaprezentowano wykazy wyrazów, a także przykładów użycia części z nich w tekstach.

Zestawienia wyrazów i dyktanda, jak i zamykający pracę test ortograficzny pomyślane zostały jako materiał do pracy samodzielnej dla bardziej zaawansowanych użytkowników języka.

Jest to publikacja o bardzo wyraźnie określonej tematyce. Napisana jest zwięźle, komunikatywnie i bardzo kompetentnie. Prezentowane opracowanie na pewno znajdzie chlubne miejsce w bibliograficznym zbiorze publikacji dotyczących języka polskiego.

Książkę zaadresować należy do szerokiego grona odbiorców: uczniów klas początkowych, klas IV–VI, gimnazjum, słowem – tych wszystkich, którzy interesują się ortografią i interpunkcją i którzy – wiedzeni bezinteresowną ciekawością – chcą przypomnieć, utrwalić i poszerzyć swoją wiedzę z tego zakresu.

W zamyśle autorów praca ma nie tylko stać się przewodnikiem po współczesnej ortografii i interpunkcji, lecz jednocześnie zachęcić do dalszych samodzielnych poszukiwań i zachęcić do sięgania do innych prac z tego zakresu.